

en anden skillingsvise eller tekster af andre forfattere.

Efter disse indledende bemærkninger følger de 110 viser, som Thomas Thomsen netop gengiver på denne 4 siders originalfacon også med bibeholdelse af det oprindelige format, den oprindelige tegnsætning og skrivemåde.

Hver vise er – hvis nødvendigt – forsynet med noter, og bogen afsluttes med melodihenvisninger og en førstelinie-registrant. Det blev til en sjov og fornøjelig bog.

Gerda Bonderup

Rom er et fortryllet bur. Den gyldne epoke for skandinaviske kunstnere i Rom. Red. af Tue Ritzau og Karen Ascani. Udgivet med tilskud fra Kong Frederik og Dronning Ingrid's Fond til Humanitære og Kulturelle Formål, Carlsbergfondet, Ny Carlsbergfondet, Fonden til Fædrelandets Vel, Nordisk Kulturfond. (Rhodos, 1983). 264 s. ill.

Bogen er udgivet i anledning af 150 års jubilæet for Den skandinaviske Forening i Rom, 28. januar 1983. Ambitionerne omkring udgivelsen har givetvis være høje, og tilskuddene fra de mange fonds har muliggjort et luksuriøst udstyr med 64 farveplancher – hovedsageligt med danske kunstneres værker – talrige gengivelser af kunstnerportrætter og faksimile af digte og festsange i foreningens eje. Trods anstrengelserne er bogen skuffende som nyeste skildring af de skandinaviske kunstneres ophold i Rom i den såkaldt »gyldne« epoke. Selve afgrænsningen af epoken er uklar, »guldalder« er ikke et tidsmæssigt sammenfaldende begreb for litteratur og de bildende kunster, desuden er foreningens »gyldne« epoke klart den sidste halvdel af 1800 tal-

let, og resultatet er et kalejdoskopisk billede af romrejsende kunstnere fra 1700 tallet til vore dage. Angelo Hjort synes f.eks. at opfatte epoken som den, hvor han forgylder Rom med sit nærvær. Hans indlæg »Buret og skramlet« er bogen mærkeligt uvedkommende. Det længste afsnit er skrevet af H.E. Nørregård-Nielsen og hedder »Om de danske kunstnere i Rom«. Usammenhængende og springende beretter han de kendte anekdoter om de danske kunstnere i Rom, efterladende en klaustrofobisk fornemmelse, karakteristisk for dele af den danske kunsthistorie, som var Eckersberg, Thorvaldsen, Freund m.fl., de eneste kunstnere, der nogensinde bærede byen med deres besøg. I afsnittene om de øvrige skandinaviske kunstnere, forfattet af fagfolk fra de respektive lande, begynder et billede at tage form og liv af en kunstnerkoloni i bevægelse og forandring og med kontakter til andre landes kunstnere i den kulturelt fascinerende og gæstfrie metropol. Først i afsnittet »Norske kunstnere i Roma« nævnes dansk kunsthistories sorte får, den i sin samtid særdeles velrenommerede Carl Bloch. Og først i afsnittet »Svenska Konstnärgrupper i Rom« gøres der opmærksom på, at arkitekter også er en slags kunstnere.

Men der snart opstår revner og sprækker i det blankpolerede, aldeles udsagnsløse billede af den danske guldalderkunst, som læseren her atter engang præsenteres for?

Wivan Munk-Jørgensen.

Jakob Hansens breve til Martin Andersen Nexø. Bidrag til belysning af et venskab ved Børge Houmann. (Forlaget Sirius, 1981). 136 s.

Mens Martin Andersen Nexø formodentlig ikke behøver nogen nærmere

præsentation, vil der næppe være mange, som umiddelbart kan forbinde noget med navnet Jakob Hansen. De gængse danske litteraturhistorier, jeg har konsulteret, nævner ham i det mindste ikke. Hans beskedne trykte produktion vurderes positivt i Dansk biografisk Leksikon, men trods dette – og Jul. Bomholts bind med udvalgte arbejder fra 1967 – må hans forfatterskab siges at være glemt i dag.

Om denne litterære glemsel er uberegtiget, skal ikke forsøges vurderet her. Børge Houmanns foreliggende brevudgave vil givetvis animere til en fornyet interesse for Jakob Hansens to romaner og fem novellesamlinger, men dette har næppe været hovedsigtet for udgiveren, som angiveligt har villet »uddybe billedet af Jakob Hansen og hans venskab med Martin Andersen Nexø«.

Jakob Hansen (1868-1909) var barndomsven med den lidt yngre Andersen Nexø, og – som det fremgår af dennes erindringer og den i bogen genoptrykte indledning til Hansens posthumt udgivne novellesamling »Golgatha« – med en afgørende indflydelse på hans åndelige udvikling i barndommen og ungdommen. Jakob Hansen blev 22 år gammel student (som privatist) og flyttede til København, hvor han i nogle år med alsidig, men lidet eksamensrettet kundskabstørst studerede ved universitetet, specielt sprog og litteratur. Siden opgav han universitetet, men ikke studierne, og ernærede sig ved forefaldende, hårdt fysisk arbejde jævnsides med sit forfatterskab og oversættelsesvirksomhed. De sidste ti år af sit liv led han af tuberkulose, og han døde i yderste fattigdom.

Det livslange venskab og den regelmæssige kontakt med Andersen Nexø fremgår af de 32 bevarede breve, 25 fra perioden 1889-97 og 7 fra 1905-08 (i årene omkring århundredskiftet boede

de begge i København, hvor de havde hyppig direkte forbindelse). Bortset fra 4 breve fra 1908 er Andersen Nexøs breve til Jakob Hansen derimod ikke bevaret.

Børge Houmann gengiver disse breve sammenkædet med korte, biografisk oplysende overgange og tilføjet en række uddybende realoplysninger i noteform. Herudover har han skrevet en kort indledning, som også rummer Andersen Nexøs omtalte forord til »Golgatha«. Og endelig gengiver han Jakob Hansens datters, Grete Sekker Hansens rystende erindringer om faderens dødsleje (oprindeligt trykt i Tilskueren 1929).

Bogens værdi ligger klart i det nye lys, den kaster over Jakob Hansen og hans betydning for Martin Andersen Nexø, mens brevene ud fra en mere almen historisk betragtning næppe har den store interesse og anvendelighed. Isoleret betragtet må brevene nok også siges at være vel kortfattet og indforstået fremlagt, men set som et led i Børge Houmanns store forfatterskab og udgivervirksomhed om Andersen Nexø er dette en både forståelig og rimelig disposition.

Erik Strange Petersen

Hanne og Rasmus. En brevveksling om arbejdsliv, højskole og familiedannelse i 1880'ernes landbosamfund ved Bodil K. Hansen. (Gyldendal, 1982). 227 s.

Hanne og Rasmus er to gårdmandsbørn fra Rønnebæk sogn i Sydsjælland, der skriver sammen i årene 1879-85. Umiddelbart lyder det måske ikke alt for spændende, men i virkeligheden er der tale om en overordentlig interessant bog, fordi Bodil K. Hansen har forstået kunsten at udgive breve: for det første at *finde* de rigtige breve –